

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit Society

Marodina: za Zdravne druze (izven Chica-
go): in Kanado \$6.00 na leto, \$2.00 na pol
leta, \$1.00 na tretjo leto; za Chicago in Ciero
\$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za In-
ternat \$2.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Ciero \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cena glasov po dogovoru.—Ročnisi se ne
vrstijo.

Advertising rates on agreement.—Manu-
scripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Oct. 31,
1934), pomeni vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
marodina. Ponovite jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Nesreča našega člana

Lovilia, Iowa.—Težko se je
ponesrečil Carl Braun, član
društva št. 163 SNPJ. Zlomilo
mu je nogo na dveh mestih in
zdaj se nahaja v Miners' bolniš-
nici v Albiji, kar naj društveni-
ki vzamejo na znanje in obi-
ščejo nesrečnika.

Še ena nesreča

Denver, Colo.—Avto je podrl
80-letnega starčka Antona Pal-
čiča in ga pobil tako hudo, da
je dva dni kasneje umrl v bol-
nišnici. Ponesrečenec, ki je bil
mrtvouden na eni nogi, je bil do-
ma iz Zalesa pri Sv. Trojici na
Notranjskem in v Ameriki za-
pušča sedem odraslih otrok ter
dva brata.

Samomor

MacBeth, W. Va.—Tu se je u-
strelil Frank Košmerl, doma iz
Lokkega potoka. V starem kra-
ju zapušča družino, v Ameriki
pa enega brata. Bil je član SNPJ.

Deček ustreljen

Calumet, Mich.—Dne 4. nov.
je bil ustreljen član mladinske-
ga oddelka društva št. 62 SNPJ
Eugen Utzman, star 14 let. U-
strelil ga je po nesreči njegov
tovariš z lovsko puško. Deček za-
pušča starše in več bratov ter
sester.

Novi grobovi

New York.—Tu je umrla Ma-
ry Kočar, stara 60 let in doma
iz okolice Domžal na Gorenj-
skem. Tu zapušča dva, v stari
domovini pa tri otroke.

Cleveland.—Umrla je Mary
Pinčič, stara 47 let in doma iz
Brezovcev pri Sv. Križu ob Krki
na Dolenjskem. V Ameriki je
bila 22 let in tu zapušča moža
in sestro, v starem kraju pa ma-
ter, dva brata in sestro.

Knjigovezi iščejo pomoči
v Washingtonu

Stavkarji so šli pred delavski
odbor, da prisilijo založnika na
pobojanje z unijo

Washington.—(FP)—Pred
vladni delavski odbor je te dni
prišla deputacija stavkarjev pri
veliki založniški firmi Macaulay
Publishing Co. iz New Yorka z
zahtevo, da prisili družbo, da se
pobota z unijo in uposl odsvol-
jene delavce.

Ker založniška industrija še
ni kodificirana, je delavski od-
bor vzel njih pritožbo le na zna-
nje. Menda ni na jasnem, če im-
a kakšno moč tudi v takih slu-
čajih. Pokrajinski delavski od-
bor v New Yorku je sicer ukal
družbi, da mora uposliti vse
odsvoljene delavce, ampak kom-
panija se ne zveni za njegovo
odredbo in se ni odzvala niti po-
zivu na zaslisanje.

Prizadeti so uradniški usluž-
benci, ki so se zadnji pomlad or-
ganizirali. V juniju je založni-
ška firma sicer napol priznala
unijo s tem, da je priznala njen
tovarniški odbor. Pred nekaj
tedni je pa odsvolila vse delav-
ske zastopnike, nakar je unija
oklicala stavko.

Na stran stavkarjev je stopi-
lo tudi mnogo odličnih pisate-
ljev, ki so se jim pridružili na
piketni liniji. Družba se pa tu-
di temu pritisku ni udala.

Aretacije stavkarjev

Allentown, Pa.—Sedem stav-
karjev, ki so piketirali tukaj-
šnje tekstilno tovarno, je bilo
te dni aretiranih. Obtoženi so
kršenja policijske odredbe proti
piketiranju.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Razne vesti iz Sharona

Sharon, Pa.—Z delom je še
vedno slabo. Nekatere tovarne
skoro nič ne obratujejo, nekat-
re pa po par dni v tednu, tako
da nekaj ljudi dela po par dni v
tednu, večina pa nič, a živeti je
treba.

Slovenski ženski klub je dne
27. oktobra priredil maškeradno
veselico, ki je prav dobro uspe-
la, tako da smo bile prav zado-
voljne. V imenu našega kluba
se zahvaljujem vsem, posebno
pa Girardčanom, ki nas v pre-
cejšnjem številu skoro pri vsaki
priliki obiščejo. Ob priliki jim
posej vrnemo. Na maškeradi so
bile oddane nagrade. Prva na-
grada za najlepše maske je šla
Jennie Laknikar, Josephine Kra-
mer in Margaret Marinčič, dru-
ga pa Mary Novak in Frances
Novak. Nagrado za otroke sta
dobili Norma Trobentar in Be-
ty Laknikar. Čisti dobiček od
zabave smo poklonile Slovenske-
mu domu.

Iz Colorada mi poroča sestra,
da je Zemanova mati 14 dni po
mojem odhodu preminila. Po-
brala jo je pljučnica. Zermano-
vo mater sem videla na mojem
potovanju prošlo poletje, ki sem
ga pozneje opisala v Prosveti.
Ta vest me je presenetila, kajti
omenjena stara žena je bila še
čvrsta in zdrava. Človek res ne
ve kdaj pride čas slovesa. Tudi
me je do dna srca pretresla vest
o samomoru Antona Semeta in
umoru njegove žene. Z obema
sem se na mojem potovanju se-
stala. In iz Denverja sem pre-
jela novico, da je smrt pobrala
Antona Palčiča, soseda moje se-
stre. Vsek dan sem ga videla,
ker se je ustavljal v hiši moje se-
stre. Pel je, igral na harmoni-
ko in bil vesel. Bil je 74 let
star, pa tako vesel. Zadel ga je
nesreča; ko je hotel pred svo-
jo hišo čez cesto, ga je povozil
avto. Vsem prizadetim moje
iskreno sožalje!

Mary Novak.

Moč delavske izobrazbe

Piney Fork, O.—Jesen je pri-
nesla hladne večere, sedaj se pa
že približuje zima, kar pomeni
za brezposelne delavce še več
muk in trpljenja.

Sedim v moji hišici in premi-
lujem o preteklosti. Bile so
spremembe vrh sprememb, do-
godki vrh dogodkov. Le v pro-
letarskih glavah se ni nič spre-
menilo; večina se drži še vedno
starega kopita. Živi v stiski in
revščini ter se ne zaveda položa-
ja, da se bi revščina lahko ubla-
žila, ako se bi delavci oklenili
prave delavske politične organi-
zacije, kar je soc. stranka. Me-
sto tega pa nezavedno delavstvo
vedno zabavlja čez napredno or-
ganizirane delavce, ki si skuša-
jo priboriti politično moč s soc.
stranko, kot da bi bili oni krivi
vsega zla. Pa jim niti volilne-
ga glasu ne privošči. Rajše
glasujejo za kapitalistične
stranke in jim tako pomagajo,
da delajo še hujše okove in ple-
tejo še trdnjši bič, ki bo padel
po delavskih hrbtiščih.

Deseti redni zbor JSZ, ki se
je vrnil v Clevelandu prve dni
prošlega septembra, je pokazal,
da je Jugoslovanska soc. zveza
izvršila ogromno izobraževalne-
ga dela v korist našega delav-
stva. Iz sprejetih resolucij je
razvidno, da si je zveza začrtala
pot, po kateri bo dospela k še
večjim uspehom, ako jo bodo
vse napredna društva in posa-
mezni klubi v tem gmotno in
moralno podpirala.

Živimo v kapitalističnem si-
stemu, v katerem se brez de-
narja ne more ničesar doseči.
Zato je zveza razposlala vsem
naprednim društvom in klubom
ter somišljenikom nabiralne po-
le za pomoč izobraževalnemu
delu. Kajti izobrazba je prvi
pogoj. Z izobrazbo si bo delav-
stvo lažje izboljšalo svoj bedni
položaj.

Poglejmo našo SNPJ, kako je
prekosila druge slovenske po-
dporne organizacije! Pa je zato,
ker so jo iskreni zavedni izobra-
ženi delavci vodili skozi velike
težkoče in zapreke ter se niso
bali ne stroškov, ne časa.

Imam skušnjo iz delavskega
gibanja, ki segajo že daleč na-
zaj. Vem, da brez gmočnih
sredstev in moralne pomoči se
ne more ničesar doseči. Zato
apeliram na vse naše zavedno

delavstvo, da pomaga po svoji
možnosti, da pridemo prej do
zaželjenega cilja potom boljše
izobrazbe. Kjer je dovolj izob-
razbe, tam je tudi dosti kruha.

JSZ ima veliko zalogo dobrih
delavskih knjig. Iz te zaloge se
posiljajo knjige društvom in
klubom, ki so včlanjeni v Pro-
svetni matič JSZ. Zato je pri-
poročljivo, da pristopite k Pro-
svetni matič. Delujte, da bo
tudi vaše društvo ali klub član
Prosvetne matice. Tajniki, ki
ignorirajo apele, kateri prihaja-
jo od P. M., ne delajo sebi nobe-
ne časti.

Opozicija je potrebna, kajti
tudi potom te se nekaj doseže.
Pred vojno so imeli delavci v
Nemčiji in Avstriji močno opo-
zicijo in delavski položaj se je
posebno pri železničarjih in ru-
darjih precej izboljšal, ker so
bili politično in strokovno or-
ganizirani. Prav tako se bi lahko
delavci v Združenih državah or-
ganizirali politično in strokovno
ter volili socialistično. Zato pri-
poročam, da sedaj v zimskem
času sežemo po dobri delavski
literaturi, ki nam jo nudita Pro-
sveta in Proletarec s svojimi
knjigami. Pokažimo, da smo
Jugoslavlani za mednarodni so-
cializem, ne pa za barbaraki na-
cionalizem!

Nace Zlemberger, 176.

Naši dve veselici in drugo

Presto, Pa.—O delu ne bom
pisal, ker ga ni, kdor ga ima pa
tudi ne zasluži veliko. Tovarne
v Bridgevillu prav slabo obratu-
jejo—po 2 in 3 dni v tednu. Po-
tem pa se pošteno preživljaj, ako
se moreš. Zima prihaja, je že
tukaj in burja je tudi že razsa-
jala, kar človeka opomne na gor-
kejšo obleko, a kje jo dobiti, če
ni denarja. To vam je res pravi
"new deal"! Pa le počakajmo še
nekaj časa in vsega bo dovolj!
Tako nam vsaj obetajo veliki
možje, ki so se kavalji za svoje
stokčke.

Kapitalistični kandidatje so
se obmetavali z običajnim bla-
tom, da se je kar kadilo. Vsi
skupaj pa so hoteli biti delavski
"prijatelji." Po volitvah bomo
vsi skupaj pozabljeni, pa naj bo
izvoljen ta ali oni kapitalistični
"delavski prijatelj." Obe stari
stranki sta si v tesnem sorod-
stvu in obe sta poslušni mogot-
cu Mellonu, ki je največji boss
v Penni.

Izobraževalno društvo priredi
veselico dne 10. nov. zvečer.
Uljudno vabimo vse občinstvo
na velik poset. Igral bo izvr-
sten orkester, pri katerem igra-
jo sami slovenski mladenci in
tudi člani SNPJ. Pridite in se
zabavajte z nami ob godbi L.
Ovbelovega "Pennsylvania Roy-
al" orkestra.

Društvo št. 166 SNPJ z dru-
štvom št. 4 JSKJ priredi skupno
veselico dne 28. nov. zvečer. Ker
ti dve društvi štejeta okrog 120
članov skupno, se pričakuje ve-
lika udeležba. Uljudno se vabi-
jo tudi društva iz naselbin

Bridgeville, Sygan in Cuddy.
Pridite in ne bo vam žal. Mi
smo pripravljeno poset vrniti.
Tudi na tej veselici bo igrala do-
bra godba—Johnny Matto in
njegov orkester. Ta veselica dne
28. nov. se prične ob 9. zvečer
in traja do 2. popoldni. Vstop-
nina za pet ur plesa samo 35c
za moške in 25c za ženske. Za
lačne bodo pripravljene pristne
slovenske klobase in dobra pija-
ča za žejne.

Pokažimo dne 28. nov., da
nam je še pri srcu napredek in
dobrobit našega društva in bla-
gajne, ki je precej šibka.

Leo Mur, 166.

Zlatih, dobrih časov še ni!

Spring Canyon, Utah.—Prete-
klo je že pet let, odkar se je pri-
čela depresija, pa ni še ničesar
na vidiku, da se bi kmalu vrnili
težko pričakovani dobri časi. Ti
dobri časi so leta 1929 odjadrali
— nihče ne ve kam. Kot pa vse
izgleda, so vsekakor šli na zelo
dolgo potovanje, sicer bi se po
petih letih odsotnosti morali ven-
darle že enkrat vrniti. Temu je
seveda kriv krivični sistem, pod
katerim živimo in kateri prepre-
čuje povratek dobrim časom. Ta-
ko bo vzelo še dolgo, zelo dolgo
časa, predno se bodo oni lepi, zla-
ti časi vrnili. Lahko bi prišli po
kratki poti, po bližnjici, pa so
kapitalistični moharji tako ukre-
nili, da stopa kriza že v šesto
leto.

Kaj se je delavstvo v petih
letih najhujše krize in mizerije
naučilo? Ali bo še nadalje sledi-
lo raznim političnim prevaran-
tom in zavajalcem? Čas je že,
da se bi delavstvo otreslo pijavk
in parazitov, ki mu pijejo kri in
žive od dela nevedne mase. Ko-
liko let bi morala trajati depre-
sija in vse njene zle posledice,
da se bi delavstvo končno prebu-
dilo in spregledalo, da se mora
samo rešiti iz prepada, v kate-
rem se danes nahaja? Marsikdo
je mislil, ki je volil za sedanje-
ga predsednika, da bo s tem re-
šeno vse, da bo Roosevelt pove-
del delavce v obljubljeni dežel.

Žal, pokazalo se je, da so bili
delavci spet prevarjeni. Sedanja
administracija je dosedaj poka-
zala, da je spretna le v krpariji,
ki pa veliko ne zaleže. Krparija
nadomestila obljube, to je vse.
Delavstvo pa je še vedno v veli-
kih trumah brez dela in zaslu-
ka. Oni, ki delajo, pa so še ved-
no izkoriščani, ker vlada hoče za
vsa ceno ohraniti pri življenju
umirajoči kapitalistični sistem.
Vbrzjava mu razne serume, pa
vse to nič ne pomaga, bolnik če-
dalje bolj hira. Vlada hoče o-
hraniti propadajoči sistem in no-
če videti rešnice, da je že pre-
živel svojo dobo in da ga mora
nadomestiti novi, boljši in pra-
vičnejši sistem, ki mora pri-
ti. Kapitalistični sistem je ne-
ozdravljiv, zato bi bilo pametno,
da bi vlada poskrbela, da na nje-
govo mesto pride zdrav in kre-
pak sistem, ki bi namah odpra-
vil mizerijo.

Toda to bi bilo proti pravilom
starih strank, zato je nesmisel-
no pričakovati od sedanjih kap-
italističnih zastopnikov spremem-
be na boljše. Zato je nesmisel-

no, če delavstvo misli, da bodo
njegovi sovražniki, ki se zbira-
jo pod marelo kapitalistične po-
litike, odpravili mizerijo, ki jo
najbolj občuti delavska masa.
To bi bilo proti njihovim inter-
esom, zato pa skušajo na vse
načine, da bi sedanji bolni sistem
ohranili pri življenju. Saj se jim
je pod njegovim izkoriščanjem
godilo zelo dobro, zato pa jim je
hudo, da bi ga pomagali spraviti
v kraj.

Napredek je zelo počasen. De-
lavci se zelo počasi uče iz svojih
zmot in izkušenj. Volitve pride-
jo in gredo, delavstvo pa ostane
nezastopano v javnih uradih,
dasi je ono v večini in ono vzdr-
žuje v največji meri vse javne
naprave in bogate parazite. Pred
leti so vpili, da vlada ne sme da-
jati relifa potrebnim in bednim.
To bi bilo komunistično in so-
cialistično. Sedaj pa je vlada pri-
siljena, da daje relif, četudi je v
mnogih slučajih šepav. O tem
vedo povedati najbolj oni, ki so
ga okusili in ki ga še okusajo.

Druga izhoda iz te kapita-
listične džungle ni, kakor to, da
se delavstvo zave in upostavi so-
cialistični sistem, ki mora priti.
Ta sistem bo odpravil mizerijo
in bedo. Dal bo vsakemu, ki bo
hotel delati, pošteno plačilo in
pošteno življenje. Sedanja sistem
je živalski. Socialistični sistem
je človeški, zato mora priti.
Skrajni čas je že, da se delavstvo
otrese pijavk, da spozna, da mo-
ra samo prijeti za delo, ki je
njegovo in da mora samo izvesti
veliko nalogo, ki mu je pover-
jena.

Letos se je že marsikaj spre-
menilo. Diktatorji nastajajo in
padajo. To je prehodna doba in
v takih dobah se pojavljajo ne-
verjetne stvari. Končno pa se bo
našla pot, po kateri bo človeš-
tvo prišlo na sveto in ostalo na
svetlem. Diktatorje je porodil
kaotični položaj kapitalističnih
držav. Kapitalizem umira, pa se
pojavljajo razni monstrumi, ki
skušajo z železno peto zatreti
delavske pridobitve in pahniti
delavski napredek v dobo fev-
dalizma. Toda vselej pride dan
obračuna in bo tudi sedaj. Bije
se hud boj med stari in novim
sistemom. Žrtve so velike med
delavstvom, toda brez žrtve ni
zmage. Delavstvo ne bo ničesar
dobilo na krožniku brez boja.
Nasilje rodi nasilje. Nepoučeni
zmotno dolžijo posamezne tirane
vsega zla, ki ga je v resnici iska-
ti le v krivičnem sistemu, kate-
ri poraja diktatorje. Odpraviti
je treba pogoje, pa bodo dikta-
torji nemogoči. Politični in drugi
taki umori ne bodo izboljšali raz-
mer.

Delavstvu je treba izobrazbe,
delavske izobrazbe o delavski po-
litiki. V izobrazbi je moč in si-
la, s katero si bo delavstvo pri-
dobilo ves svet. Le zavedno de-
lavstvo bo zmogočno prevzeti va-
jeti vlade v svoje roke in spo-
sobno pravično vladati vsem za-
tiranim in izkoriščanim.

Frank Kroll.

Igra in otvoritev S.N.D.

De Pue, Ill.—Precej časa je
že minilo, odkar smo imeli zad-
njič priliko videti kakšno pre-
stavo ali igro v naši mali nase-
lini. Vedno smo želeli prirediti
igro v našem lastnem Sloven-
skem narodnem domu, ali radi
slabih delavskih razmer nismo
mogli preskrbeti potrebnega za-
grinjala in drugih odrskih pri-
tiklin. Zato smo sedaj sklenili,
da se kljub temu igri vrši, in
sicer v nedeljo, dne 11. novem-
bra, v teatru Mrs. Machek, pri-
četek točno ob 2. popoldne, ko
bodo igralci iz sosednje lasallake
naselbine uprizorili enodejansko
spevoigro "Ko ljubezen se zbu-
di."

Vstopnina je samo 25c za odr-
asle in 10c za otroke. Igra je
zanimiva in komična. Vsi, ki so
jo v La Salle že videli, pravijo,
da jo pridejo še enkrat pogledat.
Zato pa tudi mi ne smemo za-
muditi prilike v nedeljo, da nam
ne bo pozneje žal. Vstopnina,
ki je tu navedena, velja tudi za
prosto zabavo in ples, ki se bo
vršil takoj po igri v Slovenskem
domu, katerega otvoritev bomo
formalno obhajali omenjenega
dne. Igral bo rojak Zabavnik
na harmoniko.

Uljudno se vabijo vsi rojaki
iz naselbin La Salle, Peru, Ogles-
by, Moline in iz vseh okoliških,
tako tudi vsi tukajšnji rojaki,
da ne pozabijo v nedeljo 11. nov.
na igro in ples. Za dober prigriz-
ek in postrežbo bodo skrbeli
naše delničarke.

Odbor S.N.D.

Ruski delavci v Sovjetski
ji razvijajo oljetok na va-
poljih olja v Bakuju na
kazu.

Gorman ponuja olje
vojico kapitalistom

Tekstilna unija pripravljena
"sodelovanje" s tovarnar-
povečanje trga in izbolj-
industrialnih odnosov.

Washington. — (FP)—
cis J. Gorman, vodja za
tekstilne stavke, je podjetje
ponudil sodelovanje tekstil-
nije pri "povečanju zunan-
in domačega trga in za iz-
šanje industrialnih odnosov.
V ta namen predlaga skupn-
bor, ki naj bi se pečal s tr-
in delavskimi problemi
strije.

Gorman omenja v svojem
smu Georgu A. Sloanu, pre-
niku Cotton Textile inst-
(podjetniška organizacija),
kurenčno vojno s strani je-
ške in angleške tekstilne
strije na mednarodnem
Agresivna je posebno japo-
industrija, ki izpodriva na-
entu in tudi v Južni Ameriki
ostale kapitalistične države.

Namen tega koraka voditi
tekstilne unije je prozoren
predvsem za kreiranje bo-
industrialnih odnosov.
man in drugi voditelji tek-
unije menda mislijo, da
tekstilne magnate ujeti na
s kazanjem oljkove vojice i-
nujanjem "klasne kolabo-
je" ali sodelovanja.

Je pa malo izglede, da se
do podjetniki oprijeli te v-
in pri okrogli mizi priznali
tilno unijo kot predsta-
tekstilnih delavcev. Če bi
pripravljeno na to, tedaj bi
sprejeli in se držali takozva-
Winantovega poročila, na-
lagi katerega je bila kon-
zadnja stavka. Dejstvo je
da se mnogi podjetniki po-
gajo na to poročilo in na
"klasno kolaboracijo". Na-
temu je velika diskrimin-
napram stavkarjem, od ka-
je tisoče izgubilo delo in
jih mečejo iz kompanijskih
novan.

Če podjetniki ne marajo
lovati s sedanjo administra-
katera jim je povsem nakl-
na, bodo še toliko manj so-
vali z unijo, dokler jih ne
to prisilila z močno in mili-
tno organizacijo.

Sploh je pa vsa teorija
ne kooperacije" velika zmot-
delavstvo. V jedru naglaš-
ne interese podjetnikov in
lavcev in zavrača razredni
V kapitalistični družbi je
razredni boj najrealnejše
stvo, s katerim mora rač-
vsaka unija.

Gorman najbrž ni toliko
servativen, da bi bil priprav-
oprijeti se teorije o "klasni
operaciji" in v resnici
da bo izvojeval priznanje
tilne unije s tem manev-
Povečanje "domačega trga"
bilo mogoče le s povečan-
kupne sile raztrganim in
oblečenim tekstilnim delav-
katerih je milijon. In podje-
ki se prav proti temu naj-
bore.

Robot, ki govori, giblje z rokami in strelja iz revolverja! Zra-
ven stoji njegova iznajditeljica, profesorica Mary May iz Londo-
na. Robot, ki je iz jekla, bi bil dober vojak, toda stane veliko več
kakor navadni vojaki iz mesa in krvi.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

A treba je bilo spraviti truplo v kraj. Štefan je sprva mislil, da bi ga zagnal v prekop. Pa si je premislil, ker je dobro vedel, da ga bodo tam našli. Grozovito tesno mu je bilo, minute so bežale: kaj naj ukrene? Čudna misel mu je na mah spreletela glavo: Kaj, ko bi mogel odnesti truplo do Requillarta, če bi ga mogel tam zakopati za vekomaj.

— Sem pojdi, je rekel Jeanlinu.

Fant mu ni zaupal.

— Ne, tepel me boš. Sicer pa imam opravke. Lahko noč!

Res, dogovoril se je bil za sestanek z Bebertom in z Lidijo v nekem skrivališču, v luknji med drvni v Voreuxju. Imeli so krasen načrt: ostati čez noč zunaj, da bi videli, ali bodo ljudje napadli s kamenjen Belgijce, ko bodo šli v jamo.

— Slišiš, je ponovil Štefan, pojdi sem, drugače pokličem vojake, ki ti bodo odrezali glavo. Ko se je Jeanlin le približal, je Štefan zvil svoj robec in z njim trdno obvezal vojaku vrat, ne da bi izdri nož, ki je zaustavljal kri. Sneg se je topil, na tleh ni bilo niti krvave luže niti sledov, ki bi pričali o borbi.

— Primi ga za noge!

Jeanlin je prijel za noge, Štefan pa je zadel puško na hrbet in zgrabil vojaka za rame. Tako sta se polagoma spuščala po nasipu nizdol, pazéč, da ne bi prožila kamenja. Na srečo se je mesec skril. A ko sta jo ubrala ob prekopu, je spet zablésčal z vsem sijajem: čudež, da ju straža ni opazila. Na ovinku steze v Requillart sta zaslišala šum, da sta poledelela, komaj sta imela dovolj časa, da sta se skrila za zid in se tako izognila patrulji. Nekoliko dalje ju je presenetil moški, a bil je pijan, pa ju je ozmerjal ter odšel. Naposled sta prišla do starega rudnika vsa prepotena in tako zbegana, da sta šklepetala z zobmi.

Štefan je pač slutil, da ne bo lahko spravljati vojaka v šaht po lestvah. To je bil strahoten posel. Najprej je moral Jeanlin, ki je ostal zgoraj, spuščati truplo, Štefan pa, viseč na robidi, ga je spremljal ter mu pomagal, da bi prešla prva dva skoka, kjer so bile prečke polomljene. Nato se je na vsaki lestvi znova začelo isto delo, moral je splezati naprej, Jeanlin pa mu je spuščal mrljica v naročje; tako je preplezal že trideset lestev, dve sto metrov globoko, in neprestano je mrljica padal na njega. Puška mu je odiralala kožo na hrbtu, a vendar ni hotel, da bi šel fant po košček sveče, ki jo je skopo hranil. Čemu, luč bi ju le ovirala v tesnem šahtu. Ko sta zasopla dosegla nakladališče, je kljub temu poslal malega po svečo. Sedel je in čakal v temi poleg trupla, srce pa mu je močno utripalo.

Ko se je Jeanlin vrnil z lučjo, se je Štefan z njim posvetoval, kajti otrok je bil pretaknil vse te stare rove do razpoka, ki se odrasli ljudje niso mogli prebiti skozi nje. Spet sta se napotila in vlekla mrtveca skoro kilometer daleč po labirintu porušenihih rogov. Naposled se je strop znižal, morala sta kleče plaziti pod visečo skalo, ki jo je podpiral napol podrt les. Bilo je kakor kako ležišče, tja sta položila vojaka kakor v rakev; kraj njega sta dela puško, potem pa s petami podrla les, izpostavljaje se nevarnosti, da bi sama ostala tam. Skala se je takoj utrgala; komaj sta imela dovolj časa, da sta se po komolcih in kolenih splazila proč. Štefana je imelo, da bi videl, zato se je okrenil: strop se je podiral dalje in polagoma stiskal pod sabo truplo s svojo ogromno težo. Ostala je le še gromada zemlje in ničesar drugega.

Ko se je Jeanlin vrnil domov, v kot svoje razbojniške luknje, se je zleknil na seno in ves strd od utrujenosti mrmral:

— Oh, naj me otroka kar čakata! Za kako uro bom zaspal.

Štefan je ugasnil svečo, ki je je ostal le nezaten košek. Tudi on je onemogel, toda zaspati ni mogel, kakor mora so bolesterne misli ležale na njem. Kmalu mu je ostala ena sama, ga trpinčila in preganjala z vprašanjem, ki ni mogel na njo odgovoriti: čemu ni zabodel Chavala, ko ga je imel pod nožem, in čemu je ta fant zaklal vojaka, ko niti vedel, kako mu je ime? To je zbuvalo v njem vero v revolucijo, pogum za uboj, pravico do uboja! Ali je mar strahopetec? Deček je začel v senu smrčati, kakor da je pijan in kakor bi hotel prespati pijanost svojega uboja. Štefanu je bilo zoprno, dražilo ga je in mučilo, da je Jeanlin v njegovi bližini in da ga sliši. Na mah je vztrepetal, strah mu je spreletel obraz. Zazdelo se mu je, da sliši iz globine zemlje rahlo šuštenje in vzdihovanje. Prikazala se mu je podoba malega vojaka, ki leži s puško tam spodaj pod skalami, da ga je obilil mrzel pot in da so se mu naježili lasje. Bilo je neumno, ves rudnik je bil poln glasov, moral je prižgati svečo in pomiril se je šele, ko je videl v blede svetlobi spet pred sabo praznoto rova.

Še četrte ure je premišljal, neprestano ga je mučila ista borba, in upiral je oči v goreči stenj. Toda zdaj je stenj zaprasketal in ugasnil in vse se je spet pogreznilo v temo. Spet ga je spreletela zona, najrajši bi klofnil Jeanlina, da bi nehal tako smrčati. Dečkova navzočnost mu je bila tako neznosna, da bi pobegnil, silno si želeč svežega zraka. Planil je ter hitel po rovih in šahtu, kakor bi slišal za petami zasoplo senco.

Gori med requillartskimi razvalinami je Štefan slednjič spet prosto zadihal. Če nima poguma ubijati, potem mora sam umreti; ta misel na smrt, ki se ga je spet lotila, se mu je zagrizla v možgane kakor zadnji up. Pogumno umreti, umreti za revolucijo, tako bi se končalo vse, tako bi bili sklenjeni njegovi računi, bodisi dobri, bodisi slabi, in ne bi več razmišljal dalje. Če bodo tovariši napadli Boraince, bo stal v prvi vrsti in bo gotovo tako srečen, da ga bo zadelo. Z odločnejšim korakom se je šel potepat okrog Voreuxja. Odbilo je dve. Močan hrup se je razlegel iz pazniške sobe, kjer se je nastanil oddelek straže, ki je čuval rudnik. Ko so pogrešili stražo, je nastalo med vojaki veliko razburjenje, šli so klicat stotnika, potem pa, ko so natanko preiskali ves kraj, so mislili, da gre za pobeg. Prežeh v temi, se je Štefan spomnil tega republikanskega stotnika, o katerem mu je bil vojak pripovedoval. Kdo ve, ali bi se ne dal pridobiti, da se pridruži ljudstvu? Vojaki bi se vdali, to bi mogel biti znak za pokolj meščanov. Predajal se je novim sanjam, nič več ni mislil na smrt, pač pa je stal ure in ure v blatu. Drobni dež mu je pršil na rame, ves je žarel v upanju, da je zmaga še zmerom možna.

Prav do petih je čakal Boraince. Potem je spoznal, da je bila družba tako zlobna, da jih je prenočila v Voreuxju. Začelo se je spuščanje v jamo, tistih nekaj stavkarjev iz kolonije. Dve sto štirideset, ki so bili na preži, se je obotavljalo obvestiti tovariše. Štefan sam jim je šel naznaniti to ugodno priložnost; pritekli so skupaj, medtem ko jih je on čakal za nasipom ob vodi. Ura je bila šest, prsteno nebo je bledele, se svetlikalo v rdečkasti zarji, ko je prišel po stezi abbe Ranvier s privzdignjeno sutano, da so se videle hljate noge. Vsak ponedeljek je hodil brat jutrnjo mašo v kapelo nekake samostana okraj rudnika.

— Dobro jutro, prijatelj, je glasno vzkliknil, ko je premeril mladeniča s plamenčimi očmi.

(Dolge prihodnje.)

“O, prosim, ne govorite o tem!”

Vloga prijaznega soproga me je imenitno zabavala. Ponudil sem Američanu liker. Nato smo se dogovorili, da se odpeljemo drugi dan v mojem luksuznem avtomobilu na izlet.

Zajtrkovali smo vsi trije v hotelu. Med tem ko je šel Andrew na vrt pozdravljat znanca, mi je Grisela zaspepetala:

“Dragi gospod, pravi angel ste! Vse gre dobro. Vidim, da me Andrew mnogo bolj spoštuje, odkar vidim, da sem zares poročena. Pustite naju pozneje sama v gozdu, da se pogovoriva.”

Kot pokoren zakonski mož sem peljal zarotnika do križpotja. Tam sem voz ustavil in rekel:

“Moja ljuba Grisela, prepustim te mistru Goldsmithu. Med tem grem pa gobe nabirat.”

Izginil sem v goščavo. Vzel sem bil s seboj neki roman, da si ubijem čas. Proti petim popoldne se mi je zdelo priporočljivo, da stopim pogledat, kako je z avtom. Na nekem ovinku gozdne poti zagledam Griselo in Andrewa v tesnem objemu. Krepko sem zakašljaj in ko sta se izpustila in se opomogla od zadrege, sem ju ogovoril:

“Nikjer ni gob v tem zapuščanem gozdu! Kolikor jih je, so pa vse črvice. Zaman sem se trudil.”

Vrnili smo se v hotel. Grisela in Andrew sta sedela za mendoj. V ogledalu sem videl, da se poljubljata.

Drugo jutro sem čakal Griselo na hotelski terasi. Vrata mi je prinesel dve pismi. Rado vedno sem odprl prvo in bral:

“Dragi gospod!”

Iz vsega srca se vam zahvalim za vašo dragoceno, čeprav kratko podporo. Andrew me je prosil za roko. Davi na vse zgođaj sva se odpeljala. Kar sijala sem od veselja. Nikoli ne pozabite, dragi gospod, da ste mnogo pripomogli k moji sreči.

Grisela.

Odprl sem še drugo pismo in z mukó razbral iz čačk tele besede:

“Dear Sir!”

Zaljubljen sem v vašo ženo. Oterpajati jo mislim. Toda ker terja vsaka škoda odškodnino, boste v tem pismu našli ček na 25.000 dolarjev.—Vaš Andrew Goldsmith.”

Ves odrevenel sem obračal v rokah ta ček, izstavljen na banko Bankers Trust and Co.

In zdaj, cenjene dame—kaj bi storile na mojem mestu? Ali naj v navalu užaljene časti pošljem noremu Američanu ček nazaj in mu povem, da ga ne morem sprejeti, in da nisem niti v sanjah Griselin mož? Toda če mu izdam najino skrivnost, bom po teptal njeno srečo!

Ali naj mu vrnem ček raztrgan in mu povem, da lahko mo- jo ženo zastonj obdrži?

Ali naj pa s temi 25.000 dolarji kupim lepo biserno ovratnico in jo pošljem svoji “bivši” lepi ženi?

ČITAJ IN POMNI!

Na Angleškem uživanje alkohola močno nazaduje. Medtem ko je bilo l. 1913 zaradi prestopkov v pijanosti obsojenih 188.877 oseb, je padlo število obsojenecv iz istega vzroka po 21 letih na 30.146 oseb.

Mali Rus Pavel Roscalski, ki mu je jedva 6 let, kaže tako izrazito nadarjenost za klavir, da so sklenili zanj zgraditi poseben klavir v miniaturi. To se je zgodilo zategadelj, ker mu dela normalna tastatura velike ovire.

S Hudičevih otokov na Francoski Guyani v Južni Ameriki pobegne povprečno vsakih 14 ur en kaznjenc. 25 odstotkov begunov izgine brez sledu, 75 odstotkov jih zopet primejo in privedejo nazaj.

V Londonu imajo največjo zbirko bankovcev na svetu. Zbirka obsega 40.000 primerkov iz 100 različnih držav. Najredkejši primerki med njimi je nemški bankovec za 5 trilijonov mark.

Ruski tisk se je v zadnjem času močno razvil. L. 1914 so imeli v Rusiji samo 162 časopisov. Vsi so izhajali v ruskem jeziku in so imeli 2.700.000 odjemalcev. Danes izhaja v Rusiji 1409 časopisov v 49 jezikih. Ti listi imajo nad 30.000.000 naročnikov.

REZILO V MOŽGANIH

James P. Sherry iz Rochesterja, N. Y., je 15 let hodil po svetu, ne vede, da nosi nožovo rezilo v svoji lobanji. Nedavno pa ga je silno glava zabolela. Nenadoma mu je ohromela tudi noga, zato je poklical zdravnika. Dr. Charles Gallahar, ki opravlja zdravniško službo pri Kodak Co., kjer je zaposlen Sherry, je takoj zapazil neko motnjo v očesu, ki je na nasprotni strani omrtvele noge. Sklepal je možgansko gnojenje in bolnika z radioskopom preiskal. Kako je osupnil, videč na fotografski plošči podobo majhnega rezila, ki ga je pod kostjo temenice obdajala gmota možganov. Natančno pregledovanje lasišča je hkrati razodelo lahko brazgotino, ki se je strinjala z mestom, kjer je tičalo tisto rezilo.

Ko ga je doktor srečno izdri, je bolnik ozdravel in se zopet lotil svojega poklica.

Pri vsem tem je najčudnejše to, da častitljivi Sherry niti najmanj ni slutil, kako nenavaden predmet nosi v črepini. Tudi se ni mogel domisliti, da bi bil kdaj ranjen v glavo.

Edina razlaga, ki so jo rano celniki mogli najti, je ta, da se je nožovo rezilo zapčilo Sherryju v glavo tedaj, ko ga je med Viljemovo vojno v Argonih zadel drobci šrapnela v komolec in ramo ter je bil zbog te poškodbe ostal nekaj ur v nezave- sti.

Znano pa je, da so proti koncu sovražnosti Nemci polnili svoje “škroflene” ali granatne kartice z raznoterimi odbirki ali izmečki. Pisec teh vrstic je tudi na italijanski fronti, v Gorici, našel izrabljeno kovaško kladivo v izstreljenem šrapnelu. Na ta način bi se pojasnila

navzočnost nožovega rezila v lobanji, ki je pobabila enega Američana. Ko mu drlo v možgane, je bilo radi razpoka razbeljeno samo po sebi kaverizirano (žgalo) rano, ki jo je za-

HUMOR

Bo cenejše

K zobnemu zdravniku človek z vso zabuhlo in glavo in ga med groznim njem vpraša:

— Gospod doktor, ko velja, če si dam izdreti

— Dva dolarja

— Kaj? Dva dolarja

— se pa že rajši stepem

— cesti, pa mi ga bo br

— izdri.

Ona zna molčati

— Nekaj bi ti pove- ne vem, ali se lahko

— Bodi brez skrbi, ja

— molčati. Vidiš, moja pri- mi je povedala, da jo n

— tepa, pa nisem tega še

— povedala.

Konkurz

“Kaj je konkurz?”

“Ce denes denar iz v

— v hladni žep in daš su-

— nikom.”

Let's For
ADD
FRANCH
CHICO
A VEGETABLE
PRODUCT

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLA S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na želje tudi vsa ustmena pojasnila

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročni Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani že plačajo pri assesmentu \$1.20 za tednik, se jih šteje k naročnin. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	Za Ciero in Chicago je.
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list ted ali moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvu datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilajte k moji naročnini od sledečih član družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Maurice Dekobra:

24 UR NJEN MOŽ

V nekem velikem hotelu na Coti de la Manche se mi je pripetila čudna dogodivščina. Da ne spravim nikogar v zadrego, bom rekel, da stoji ta hotel neke med Dinardom in Dieppom. Zelo velik je in dobro obiskovan, njegove cene pa nikakor niso pretirane — če tako rečem, povem, da plačaš za sobo, ki gleda na morje, 425 frankov, 18 frankov pa za skodelico čaja s pecivom in poldrugo deko sirovega masla; malenkost pri današnjem tečaju papirnatega franka!

Tisti večer sem srebal čašico sheryja na terasi (14 frankov brez ledu in slame). Premišljal sem o skrivnostih ustvaritve sveta in opazoval zvezde, ki so pisale svoja zlatna imena na nočni nebesni svod.

Tedaj me je iz mojih zvezdoslovskih opazovanj iztrgal mehak glas, ki je zaspepetal za menoj:

“Oprostite, gospod!”

Obrnil sem se. Neka miada dama v plašču slonovinaste barve, pretkanem s srebrom, lepa kostanjelaska s temnozelenimi očmi me pe pogledala pol izživapoče pol preplašeno. Nato je hlastno rekla:

“Ne spodobi se, gospod, da

govorim z vami, ne da bi vas poznala, toda če je sila, se človek ne sme ustavljati ob predsodkih. Jaz sem nocoj v takšnem položaju. Lahko bi mi napravili zelo veliko uslugo, gospod. Ali se smem zanesti na vas?”

“Zakaj ne, milostljiva! Ali ste izgubili pri kvartah?”

“O, ne! Za igranje sploh ne gre. Kratka bom. Povedati vam moram, gospod, da sem ločena in da so moja sredstva že skoraj pri kraju. V tem hotelu bom letošnje poletje izdaja svoj poslednji denar v upanju, da najdem kje bogatega moža, ki bi me rešil iz kočljivega položaja. Kakor vidite, je stvar zelo vsakdanja. Nu, zdi se mi, da sem tega moža, to redko ptico odkrila — ta trenutek ravno igra v kazino. Bogat Američan je in ima dolarjev ko pečka. Že teden dni mi diskretno dvori. Edino kar me vznemirja, je to, da utegne misliti, da sem lahkomišelnica ženska. Saj me razumete, gospod? Zatorej sem mu rekla, da sem poročena, da sva si z mojim možem navzkriž, vendar me bo pa vzlic temu tu obiskal.

Vi ste se pripeljali z avtom, gospod. Ali mi ne bi dovolili, da vas predstavim temu Američanu kot svojega moža? Prosim vas, igrajte to vlogo, in stavim, da se bo moj snubec v nekaj

dneh odločil. S tem tvegam vse: ali se bo diskretno umaknil, ali me bo pa prosil, naj se dam ločiti in se z njim poročim.

Rotim vas, gospod — pomagajte mi! Dahes sem še spodobna ženska in računam na vas, da si zgradim novo življenje.”

Kaj naj človek odgovori na tako ganljivo prošnjo? Pomagajmo drug drugemu!

“Milostljiva,” sem odgovoril s smehljajem, “z velikim veseljem vam ponudim roko, svojo roko, ki je še prosta—upam, da vam bo najina kratka zveza, najin metafizični zakon, če smem tako reči, pomagal, da izpreobrne predsodkov polnega moža.”

Predstava se je vršila o polnoči v hotelskem baru. Izvedel sem bil med tem, da bo moje ime začasno Claude Lebourg in da stanujem s svojo ženo v Parizu, na ulici Belles Feuilles, št. 121.

“Mister Claude Lebourg, moj mož — mister Andrew Goldsmith,” naju je dražestno predstavila lepa kostanjelaska. Njej je bilo ime Grisela.

“Zelo me veseli, mister Goldsmith,” sem rekel in stisnil Američanu roko. Mož mi je bil na prvi pogled zelo simpatičen. “Grisela mi je pravila, kako ljubozni ste bili z njo. Hvala vam!”